

DEMONSTRAȚIA DIVERSITĂȚII ARTISTICE

După succesele de prestigiu, realizate cu prilejul reprezentării integrale a celor patru spectacole — *Bătălie în marș* de G. Nikolaeva și S. Radzinski, *Mascarda* de Lermontov, *Zări necuprinse* de N. Vîrta și *Nevestele vesele din Windsor* de Shakespeare — recitalul dat de actorii sovietici completează în mod fericit evenimentul artistic pe care l-a reprezentat turneul Mossovietului la noi în țară. Programul recitalului a demonstrat că actorii sovietici au folosit acest prilej nu pentru a arăta „ce mai știu”, ci pentru a spune măcar o parte din ceea ce ar mai fi vrut să spună publicului nostru.

Povestea Corneliiei din piesa cu același nume a dramaturgului italian Ciorciolini, cele două scene din *Regele Lear*, savuroasa scenetă a lui V. Poliakov, *Nu-l așteptau*, discuția celor doi ostași sovietici din *Poarta Brandenburgului* de M. Svetlov, sau interpretarea schiței lui Cehov *Frica*, au pus în valoare arta acestor actori minunați, puterea lor de diversificare, știința de a da unor scurte apariții substanța lucrului de mare amploare, capacitatea de a conferi unui personaj o biografie completă, relatată minuțios într-un simplu fragment.

Înlăturînd mitul „genului actorului”, disponibilitatea de a interpreta orice rol (remarcată de altfel și în cronica noastră asupra spectacolelor) este cu atât mai evidentă în condițiile în care costumul adecvat și grima sînt inexistente. Maeștri neîntrecuți ai compoziției, actorii sovietici au arătat în acest recital caracterul auxiliar al perucilor și fardurilor, jucînd „la fața lor”, demonstrînd că această capacitate de diversificare se datorește însușirii trăsăturilor fundamentale, caracterologice, ale personajelor cărora le dau viață. Pe Dubov, care în *Zări necuprinse* a întruchipat impresionanta figură a lui Hijniakov, l-am văzut în povestirea lui Cehov interpretîndu-l pe vizitiul Klim. Prin jocul lui concentrat, Dubov a reușit să redea în cîteva atitudini și replici frica copleșitoare de care este cuprins, la un moment dat, acest personaj. Alături de Dubov, Teiț (plasticitatea și volubilitatea sa i le-am admirat în doctorul Caius din *Nevestele vesele din Windsor*) reușește să ne sugereze aceeași stare de spirit cu aceeași economie de mijloace. G. Slabi-niak, pitorescul Vasilii Vasilievici din *Bătălie în marș*, sau istețul și hotărîtul Aref Pozdniakov din *Zări necuprinse*, aduce în sceneta lui V. Poliakov un personaj plin de candoare și de umor succulent, iar Parfenov și Petrosian, al căror talent viguros l-am remarcat de asemenea în spectacolele anterioare, au conturat luminoasele profiluri morale a doi ostași sovietici, într-o simplă discuție axată pe problema atitudinii etice și estetice a bărbatului față de femeie. Modestia și bunul gust al acestor actori, jocul lor simplu și lipsit de ostentație, ponderea și echilibrul interpretării lor au făcut din fiecare scenă un moment de artă adevărată.

Știința de a da amprenta actualității unei opere de artă, pe care am admirat-o în montarea spectacolelor integrale prezentate de Mossoviet, am remarcat-o cu aceeași evidență și în fragmentul-recital din *Regele Lear*. Puternica impresie de firească, pe care a trezit-o — ca să lăsăm, deocamdată, pe mai tîrziu, magistrala întruchipare a lui Lear de către Mordvinov — interpretarea lui Baranțev în Bufon, se datorește tocmai acestei ancorări în actualitate. În ciuda mișcării de balerin, a plasticii „de epocă”, a gesturilor stilizate și a mersului dansant, Baranțev, prin jocul său echilibrat și sincer, se adresează spectatorului de astăzi. Fără a-și intelectualiza excesiv personajul și fără a-i accentua prea mult bufonadele, interpretarea lui se situează pe o linie mediană, în care inteligența și voia bună se îmbină într-o jerbă strălucitoare de artificii multicolore, luminînd multiplele fațete ale acestui personaj atât de complex. Captînd atenția, emoționînd și convingînd, Baranțev iscă în spectator sentimentul autenticității și al lucrului spus pînă la capăt, reușind ca în numai două scene să atribuie personajului său întreaga importanță pe care o presupune rolul.

Pe această linie a găsirii greutății specifice a personajului, indiferent de dimensiunile rolului, am admirat și consistenta compoziție a lui I. Pliatt în polițaiul Pelicano din piesa lui Ciorciolini. Cantitativ, rolul acestui personaj se reduce, în fragmentul pe care l-am văzut, doar la cîteva replici. Drama Corneliiei ar fi însă prea puțin înțeleasă, în cazul în care trecerea acestui personaj ar rămîne neob-

servată. Bolovănșos și greoi, aducând în scenă căldura și discreția unui suflet mare, îmbinând masivitatea personajului cu o stângăcie înduioșătoare, I. Pliatt și-a conturat personajul din câteva trăsături precise, relevând încă o dată, după variatele și originale apariții din *Bătălie în marș*, *Mascarada* și *Zări necuprinse*, remarcabila sa înzestrare artistică.

Încă o observație pe care o impune recitalul: capacitatea analitică și, în același timp, sintetică pe care o dovedesc actorii sovietici, privirea de ansamblu ce demonstrează perspectiva dramatică și socială a personajului. Prezentarea eroilor nu este făcută de către interpreți în mod static, ci prin prisma datelor anterioare și cea a dezvoltării lor ulterioare. Valoroasele creații ale Verei Marețkaia și Nikolai Mordvinov în fragmentele din *Cornelia* de Ciorciolini și *Regele Lear* de Shakespeare sînt în acest sens edificatoare.

Cornelia Caporello este o femeie care a trăit și suferit cu intensitate. Văduvă de timpuriu, dînd piept cu toate greutățile vieții, ea își refuză fericirea personală, pentru a putea să vegheze la viitorul celor trei fii ai săi. Copiii nu-i aduc însă prea multă fericire. Prinși în viața de junglă a lumii capitaliste, ei bat drumuri lăaturalnice, călcînd în picioare idealul etic al unei vieți cinstitute, pe care a căutat să li-l însușească mama lor. Fragmentul pe care l-am văzut la recital redă ziua aniversării Corneliiei. Jocul nuanțat al Verei Marețkaia ne pune de la început în temă, dezvăluindu-ne și antecedentele întîmplării. În doliu, așezată neglijent pe un scaun, cu un zîmbet amar ce trădează discret durerea acestei femei, actrița ne sugerează printr-o intonație sau printr-un gest abia schițat, atmosfera tulburătoare a unei sărbători pline de tristețe, bilanț firav al unor aducerii-aminte cenușii și al unui prezent lipsit de bucurie. În momentul în care, mai mult ca oricînd, ea are nevoie de mîngiere, Cornelia trebuie s-o mîngie pe logodnica nefericită a fiului ei. În momentul cînd are nevoie de căldură, cel mai bun prieten al ei este silit s-o părăsească. În momentul în care aniversarea îi solicită bilanțul unei vieți întregi, se află față în față cu faptele necinstitute ale fiilor săi. Cornelia este pusă la grele încercări, și din interpretarea Verei Marețkaia, realizăm cu ușurință dimensiunile dramei pe care o trăiește această femeie. Subtextul atitudinilor și cuvintelor pe care le spune este clar pentru toată lumea: „cît de greu este să fii energică și dură, cînd firea ți-e potolită; cît de greu este să fii aspru, cînd ești duios și tandru, să lovești cînd ai vrea să mîngii, să rizi de altul cînd de fapt ai vrea să-i plîngi de milă!”

Contactul Verei Marețkaia cu publicul este simplu și direct. Sub pașii ei, scena își pierde parcă înălțimea și se strămută în sală, creînd acea impresie plăcută a posibilității angajării unei discuții spontane între interpret și spectator. Și dacă aceștia din urmă nu-i întrerup jocul punîndu-i o întrebare sau cerîndu-i un sfat, o fac pentru motivul că totdeauna Vera Marețkaia are de spus lucruri mult mai interesante. Fie că o interpretează pe *Mirandolina*, pe *Cornelia* sau pe *Rakitina*, actrița ne vorbește despre om, despre substanța lui profundă, aducînd de fiecare dată și inefabilul parfum individual al fiecărui personaj căruia îi dă viață. Simpatia pe care o cîștigă actrița, de la prima sa apariție, este dată de extraordinara naturalitate a acesteia, calitate rar întîlnită nu numai pe scenă, dar și în viața de toate zilele. Personajul căruia îi dă viață este frumos, pentru că simte și gîndește ca atare; este feminin, pentru că are grație și gingășie, iar atunci cînd își încrețește fruntea, ridică tonul sau se crispează de suferință, impresia de frumusețe și puritate sufletească nu este cu nimic întunecată. Căldura și admirația cu care este primită actrița de către toți spectatorii își află temelul în caracterul popular al jocului său, în lipsa de zorzoane și de pseudosubtilități de interpretare, în exprimarea deschisă și pe înțelesul tuturor a sentimentelor și ideilor personajelor pe care le întrușează. Legătura spontană și puternică pe care Vera Marețkaia a stabilit-o cu publicul nostru încă din 1953, aplauzele prelungite ce-i însoțesc apariția constituie o dovadă elocventă a dragostei și prețuirii de care se bucură un artist adevărat, reprezentant al unei arte care exprimă năzuințele cele mai frumoase ale omului simplu.

Asemănător oglinzii liniștite a unei ape care ascunde adîncimi de nebănuit, Nikolai Mordvinov exprimă totdeauna pasiunile cele mai mari cu o extremă economie de mijloace. Gestul forțat, grimasa, mobilitatea excesivă îi sînt străine acestui actor, și totuși, pe chipul său vom citi totdeauna sentimentele de care este animat. În scenă își face apariția bătrînul rege Lear, însoțit de suita sa. Veselia potolită, gestul măsurat, mersul sigur, tonul de conversație ușoară dezvăluie un om obișnuit. Îndoiala pe care i-o strecoară cavalerul din suită și apoi nebunul,

în privința purtării fiicei sale, Goneril, nu-i schimbă cu nimic manifestările exterioare. Jignirea gravă pe care i-o aduce aceasta nu-i precipită nici gestul, nici debitul verbal. De la primele îndoieli însă, încercăm o puternică senzație de tragicism, ce culminează cu scena blestemului părintesc. Evoluția stărilor afective pe care le încearcă Lear se petrece în interiorul personajului, etapele succesive înălțându-se aproape pe neobservate. Mordvinov transmite, prin puterea de convingere pe care o are trăirea autentică, întregul său tumult suferințelor, iar lacrimile care, la un moment dat, îi adumbresc ochii, nu surprind pe nimeni: ele sînt expresia aspră a chinuitoarelor dureri morale pe care le suportă personajul. Sondajul în adîncimea rolului, pe care-l face Mordvinov, dă întotdeauna spectatorului posibilitatea de a urmări, fără nici un fel de efort și fără să scape nici o nuanță, meandrele cele mai fine ale evoluției unui personaj. Ceea ce cititorul poate trece cu vederea la o lectură mai superficială asupra textului, găsind unor tirade lungimi oboșitoare, Mordvinov, prin analiza aplicată a textului, prin felul în care rețopește materialul literar, gîndind și simțind cu intensitate, reușește să facă inteligibil pentru oricare spectator. Subtilul joc de sentimente contradictorii pe care îl realizează Shakespeare în scena întîlnirii regelui Lear cu cea de-a doua fiică a sa, Regan, este dat de către Mordvinov cu virtuozitate. Dezmăgit de către Goneril, Lear vine la curtea Reganei să regăsească afecțiunea filială de care are acum atîta nevoie. În fața unor probe evidente ce demonstrează nerecunoștința fiicei sale, bătrînul Lear ezită să tragă o concluzie definitivă, sentimentele lui alternînd cu repeziciune între încredere totală și îndoială, ca să revină din nou și temporar la încredere. În această alternanță, Mordvinov creează un crescendo viguros, ajungînd la un paroxism emoționant atunci cînd spune: „Dă-mi cerule, răbdare, ah, răbdare, să pot să-ndur!...“, susținînd tirada cu aceeași intensitate pînă la sfîrșitul scenei.

Personalitatea lui Mordvinov impune. Prestanța lui derivă din acea distincție și eleganță interioară caracteristice omului de gust, derivă din sobrietatea sa, din certitudinea pe care o degajă cu fiecare gest și cu fiecare atitudine. Înalta știință de a spune versurile (și cît este de greu să îmbini muzicalitatea și ritmul cu firescul lucrului gîndit și rostit spontan), patosul romantic ce străbate fiecare creație a sa, elocvența laconismului jocului său scenic, toate fac din Mordvinov un actor a cărui prezență constituie pentru spectator o adevărată sărbătoare.

Recitalul Mossovietului, atît prin repertoriu, cît și prin înalta sa ținută artistică, prin valorile actricești prezentate și prin omogenitatea acestor valori, a încheiat în mod strălucit turneul acestui teatru, constituind un exemplu prețios și un îndemn artistic cu ecouri în sufletele spectatorilor și creatorilor noștri.

